

значення відображається їхньою належністю до певної екстралінгвістичної ситуації, факту, явища. Наприклад, “*Go to Halifax!*” може виражати злість, розчарування, роздратування. Денотативно ФО зберігає інформацію про географічну назву – Галіфакс – місто в Йоркширі, відоме своїм ткацьким виробництвом. У середні віки безпритульні, що блукали по країні, уникали відвідування Галіфаксу. Там застосовувався закон, який давав право місцевим жителям вимагати смертної кари будь-кому, хто звинувачувався у крадіжці тканини вартістю 13,5 пенсів. Рішення суду здійснювалося за допомогою пристрою, що мав назву Галіфакська шибениця. Відповідно, ФО “*Go to Halifax*” означає “йди к бісу”.

Отже, зв’язок історії і культури народу з мовою особливо яскраво проявляється на фразеологічному рівні. Велика кількість ФО відображають специфічні національні риси, історію, побут, звичаї, традиції народу.

Запропонована нами класифікація ФО з НКП, яка базується на структурному принципі, доводить, що не лише розуміння значення ФО, але й усвідомлення її структури допомагає правильно, адекватно застосовувати фразеологізми з НКП у мовленні.

Використана література:

1. Ажнюк Б.М. Англійська фразеологія у культурно-етнічному висвітленні / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні. – К.: Наук. Думка, 1989. – 136 с.
2. Азарова Л.Е., Поліщук Т.Р., Костюк А.В. Культурологічний аспект мови // П’ята Міжнародна конференція. – К.: Collegium, 1997. – С. 32-35.
3. Алпатов В.М. История лингвистических учений: Учеб. пособие. – М.: Языки славянской культуры, 2005. – 324 с.
4. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1996. – 375 с.
5. Маслова В.А. Лингвокультурология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: “Академия”, 2001. – 208 с.
6. Телия В.Н. О методологических основаниях лингвокультурологии // XI Международная конференция “Логика, методология, философия науки”. – М.: Обнинск, 1995.
7. Топалова В.Н. Методические параметры обучения социокультурному компоненту английского языка в техническом вузе // ИМ. – 1997. – №3. – С. 33-36.
8. Федоров А.В. Основы общей теории перевода. – М.: Высшая школа, 1983. – 303 с.
9. Antrushina O.B., Afanasyeva O.V., Morozova N.N. English lexicology. – М.: Дрофа, 2000.
10. Kuznetsova V. Notes on English Lexicology. – К.: Радянська школа, 1966.
11. Lado R. Language Teaching. A Scientific Approach. – McGraw: Hill, Inc. N. X., 1964.
12. Seidl J., McMordie W.. English Idioms and How to Use Them. – М.: Vyssaja Skola, 1983. – 247 p.

*Останченко О.Б.
Полтавський університет
споживчої кооперації України*

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ УСІЧЕНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ

Бурхливий розвиток економіки, глобалізація та інформатизація суспільства спричинили значні кількісні та якісні зміни у словниковому складі англійської мови загалом та англійської економічної терміносистеми зокрема [1; 2]. Розвиток англійської економічної термінологіки, яка обслуговує сфери маркетингу, бухгалтерського обліку, фінансів, оподаткування, статистики, управління людськими ресурсами та виробництвом, зумовлює необхідність проведення аналізу термінотворчих процесів. Найбільш актуальним є дослідження основних структурних і семантичних характеристик окремих економічних терміносистем: фінансів, маркетингу, оподаткування [6; 7; 11], способів

терміотворення [10; 12; 13], особливостей термінологізації загальноживаної лексики [5; 6], дискурсивних та функціональних характеристик економічної термінологіки [8].

У цій статті розглядаються структурні особливості скорочень, а саме усічення, що виконують функції економічних термінів. Економічний термін визначається нами як слово чи вираз, створені штучно чи взяті з природної мови, які адекватно відбивають поняття професійної та науково-теоретичної діяльності фахівців у галузі економіки й бізнесу, знаходяться у взаємозв'язку та взаємодії з іншими термінами, утворюючи разом із ними економічну терміносистему [8; 14; 15].

Скорочення – це процес зменшення кількості фонем і/або морфем у словах або словосполученнях, що існують у мові, без зміни їх лексико-граматичного значення/категорії, у результаті якого з'являється нова номінативна одиниця або варіант вихідної одиниці [4, 161]. Скорочені лексичні одиниці поділяються на три види: 1) усічені слова (*clippings*), напр.: **contr** ← *contract* - *договір, контракт*; **adt** ← *advertisement* – *об'ява, реклама*; **mgt** ← *management* – *керівництво, адміністрація*; 2) буквені або ініціальні аббревіатури (*abbreviations, acronyms*), напр.: **WTO** ← *World Trade Organization* – *Всесвітня торгова організація*, **TDB** ← *Trade and Development Board* – *Рада з торгівлі та розвитку*; 3) телескопні слова/телескопізми (*blends, blendings, fusions or portmanteau words*), напр.: **adman** ← *advertising man* – *співробітник рекламної агенції, рекламний агент*; **bioeconomics** ← *biological economics* – *біоекономіка*.

Метою нашого дослідження є аналіз структурних особливостей усічень, які вживаються в англійській економічній терміносистемі. Матеріалом вивчення стали усічення, відібрані з перекладних економічних словників А. В. Анікіна та І. Ф. Жданової [15; 16; 17].

У результаті дослідження нами виявлено 779 усічень 1175 повнозначних слів, які виконують функції економічних термінів. Словотвірний аналіз показав, що одне й те ж усічення може номінувати як одне, так і декілька понять, наприклад:

- appropri.** ← *appropriation* – *асигнування*;
- cap.** ← *capacity* – *продуктивність, потужність*;
← *capital* – *капітал*;
- dir** ← *direct* – *прямий, безпосередній*;
← *direction* – *напрямок*;
← *director* – *директор*;
- dep** ← *department* – *управління, відділ*;
← *departure* – *від'їзд, відправлення*;
← *deposit* – *вклад*;
← *deputy* – *замісник*;
- com.** ← *commercial* – *комерційний, торговий*;
← *commission* – *комісія*;
← *committee* – *комітет*;
← *communications* – *зв'язок*;
← *community* – *суспільство, община*.

Виявлено, що серед усічень у функції економічних термінів одне усічення може позначати до восьми повнозначних термінів, наприклад:

- cont.** ← *container* – *контейнер*;
← *contents* – *зміст*;
← *continue* – *продовжувати*;
← *continued* – *безперервний, тривалий*;

- ← *continuous* – безперервний;
- ← *contract* – договір, контракт;
- ← *contractor* – підрядчик;
- ← *control* – контроль, управління.

Спільнокореневі терміни, як правило, співвідносяться з одним усіченням, наприклад:

- leg** ← *legal* – законний;
- ← *legislation* – законодавство;
- ← *legislative* – законодавчий;
- ← *legislature* – законодавча влада.

Крім того, в англійській економічній терміносистемі функціонують різні усічення для одного й того ж економічного терміна, наприклад: **mark, mart.** ← *market* – ринок; **mess., mge** ← *message* – повідомлення; **opport, oppu** ← *opportunity* – можливість; **pri, prty, pry** ← *priority* – пріоритет.

Результати аналізу свідчать, що усічення, які виконують функції економічних термінів, можуть бути п'яти структурних типів: 1) терміни з усіченим кінцем (виявлено 386 одиниць (49,6 %)), наприклад: **adv** ← *advance* – кредит, ссуда; аванс; **au** ← *auditor* – аудитор, бухгалтер-ревізор; **of.** ← *official* – офіційний; **resp.** ← *respecting* – відносно, стосовно; 2) лексичні одиниці з усіченим початком (виявлено дві одиниці (0,2 %)): **mties** ← *empties* – порожня тара; **xpert** ← *expert* – експерт; 3) терміни з усіченою серединою (виявлено 139 одиниць (17,9 %)), наприклад: **hf** ← *half* – половина; , **adt** ← *advertisement* – об'ява, реклама; **savs** ← *savings* – заощадження; **valn** ← *valuation* – оцінка; 4) терміни, що в результаті усічення втратили голосні (виявлено 42 одиниці (5,3 %)), наприклад: **dtd** ← *dated* – датований; **lvl** ← *level* – рівень; **pmnt** ← *payment* – платіж; **shr.** ← *share* – акція; 5) нерегулярні усічення – лексичні одиниці, в яких скорочується набір голосних і приголосних літер (виявлено 210 одиниць (27 %)), наприклад: **bkrp** ← *bankrupt* – банкрут; **cmdty** ← *commodity* – товар; **gvt** ← *government* – уряд; **obgn** ← *obligation* – зобов'язання.

Проведене нами дослідження частиномовної належності усічень, які функціонують в англійській економічній терміносистемі, говорить про те, що найпоширенішими є усічення іменників (виявлено 790 одиниць (67,2 %)). Це пояснюється тим фактом, що будь-яка термінологія, у тому числі й англійська економічна, представлена, перш за все, іменниками, які мають номінативний характер і тому використовуються для позначення різних термінологічних понять. Найпоширенішим структурним типом серед іменників є лексичні одиниці з усіченим кінцем, наприклад: **app** ← *appendix* – додаток, доповнення; **insur** ← *insurance* – страхування; **obl** ← *obligation* – зобов'язання; **targ** ← *target* – ціль. Проте іменники з усіченою серединою і нерегулярні іменникові усічення також часто зустрічаються в англійській економічній терміносистемі, наприклад: **bn** ← *billion* – мільярд; **ct** ← *court* – суд; **if** ← *infrastructure* – інфраструктура; **dct** ← *document* – документ. Усічення початку слова та випадання голосних не є характерним для іменників у функції економічних термінів: **mties** ← *empties* – порожня тара; **cstmr** ← *customer* – замовник, клієнт (див. таблицю 1).

Усічення прикметників, у тому числі й ад'єктивованих дієприкметників, є також досить поширеними в англійській економічній термінології (виявлено 325 одиниць (27,7 %)), наприклад: **gen** ← *general* – головний, генеральний, загальний; **dd** ← *dated* – датований; **sc** ← *scientific* – науковий; **whsle** ← *wholesale* – оптовий. Ад'єктивовані дієприкметники є конверсивними прикметниками, які виражають значення якісної ознаки, що мотивується дією [3, 14]. Найпоширенішим структурним типом серед усічених прикметників є усічення кінця, наприклад: **corr** ← *corresponding* – відповідний; **imp** ←

improved – покращений, вдосконалений; *st* ← *stable* – стабільний, стійкий. Інші структурні типи усічень приєднанників нехарактерні для англійської економічної терміносистеми, наприклад: *bdgt* ← *budget* – бюджетний; *deld* ← *delivered* – доставлений; *hy* ← *heavy* – важкий, сильний (див. таблицю 1).

Усічення дієслів та прислівників, що функціонують як економічні терміни, представлені незначною кількістю (виявлено 47 одиниць (4 %) та 13 одиниць (1,1 %) відповідно). Вони утворилися в результаті усічення кінця, середини та скорочення набору голосних і приголосних літер, наприклад: *coll* ← *collect* – інкасувати; *ck* ← *check* – контролювати, перевіряти; *imdt* ← *immediately* – негайно; *yesty* ← *yesterday* – вчора. Найхарактернішим типом усічень для цих частин мови є усічення кінця, наприклад: *rev* ← *revise* – переглядати; *usu* ← *usually* – зазвичай (див. таблицю 1).

Таблиця 1

Кількісна характеристика термінів-усічень, представлених різними частинами мови

Тип усічення Частина мови	Терміни з усіченим кінцем	Терміни з усіченим початком	Терміни з усіченою серединою	Терміни, що втратили голосні	Терміни зі скороченим набором голосних і приголосних
Іменники	477	2	123	24	164
Прикметники	213	-	48	10	54
Дієслова	40	-	2	-	5
Прислівники	8	-	2	-	3
Загальна кількість	738	2	175	34	226

Таким чином, усічення є досить продуктивним способом творення англійських економічних термінів. Воно є найбільш характерним для іменників, які широко представлені в будь-якій терміносистемі, у тому числі й англійській економічній термінології, та прикметників, у тому числі й ад'єктивованих дієприкметників. Найпоширенішим типом є усічення кінця та нерегулярні усічення зі скороченим набором голосних і приголосних літер.

Перспективним напрямком подальших досліджень є вивчення структурно-семантичних особливостей інших типів скорочень (телескопії та аббревіації) в англійській економічній терміносистемі, а також мовних та позамовних чинників, що їх зумовлюють.

Використана література:

1. Андрусак І.В. Англійські неологізми кінця ХХ століття як складова мовної картини світу: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київськ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2003. – 20 с.
2. Белозьоров М.В. Англійські лексичні та фразеологічні новотвори у сфері економіки: структурні, семантичні і соціофункціональні аспекти: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київськ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2003. – 18 с.
3. Беляева Т.М. Словообразовательная валентность глагольных основ в английском языке. – М.: Высшая школа, 1979. – 184 с.
4. Бортничук Е.Н., Василенко І.В., Пастушенко Л.П. Словообразование в современном английском языке / Под ред. Ю. А. Жлуктенко. – К.: Вища школа, 1988. – 264 с.
5. Грицьків А.В. Використання загальноживої лексики у фахових термінах (на прикладі англійської фінансової термінології) // Мовні і концептуальні картини світу. – К.: Київськ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – 1998 – С. 51–57.

6. Гутиряк О.І. Англійська термінологія маркетингу: структура та семантичні характеристики: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київськ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 1999. – 18 с.
7. Дуда О. І. Процеси термінологізації в сучасній англійській мові (на матеріалі літератури з кредитно-банківської справи): Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київськ. держ. лінгв. ун-т. – К., 2001. – 20 с.
8. Евдокимова И.Ю. Антонимы и оппозитивные отношения в дискурсе (на материале учебных текстов по теории менеджмента) // Вісник Харківськ. держ. ун-ту. – Харків: Константа. – №406. Проблеми мови, мовленнєвої діяльності та викладання іноземних мов. – С. 42-44.
9. Зацний Ю.А. Розвиток словникового складу англійської мови в 80ті-90ті роки ХХ століття: Автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.04 / Київськ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 1999. – 32 с.
10. Іщенко В.Л. Основні моделі утворення англійських економічних термінів-словосполучень // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Романо-германська філологія”. – Харків: Константа. – 1999. – № 461. – С. 74-78.
11. Константінова О.В. Структурно-семантичні особливості термінів оподаткування в американських і британських варіантах сучасної англійської мови: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київськ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2004. – 20 с.
12. Лотка О.М. Англомовна термінологія фінансово-економічних взаємин: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київськ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2000. – 20 с.
13. Пушкар В.І. Особливості семантики англійських дієслів у функції економічних термінів // Зб. наук. пр. Полтавського державного педагогічного університету. Серія “Філологічні науки”. – Полтава: ПДПУ. – 2003. – Вип. 3(30). – С. 111-113.
14. Цагалова Р.С. Лексико-семантические особенности политико-экономической терминологии. – М.: Издательство Московского университета, 1985. – 148 с.

Довідкові джерела:

15. Англо-русский словарь по экономике и финансам / Аникин А.В. – СПб.: Экономическая школа, 1993. – 592 с.
16. Жданова И.Ф. Англо-русский словарь сокращений экономических терминов. – М.: Рус. яз. – Медиа, 2004. – 209 с.
17. Жданова И.Ф. Новый англо-русский экономический словарь. – М.: Рус. яз. – Медиа, 2005. – 1028 с.

Паньків О.Б.
*Дрогобицький державний
педагогічний університет імені Івана Франка*

ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ РЕАЛІЙ-ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Постійно зростаючий інтерес дослідників до лінгвокраїнознавства ставить за необхідність глибокого вивчення одиниць мови, що мають національно-культурну цінність. Особливе місце в цьому відводиться фразеологічним одиницям (ФО), бо “своєрідність життя і побуту того чи іншого народу перш за все знаходить своє відображення у фразеології, яка конденсує весь складний комплекс культури і психології певного народу, неповторний склад його образного мислення” [7, 13].

У статті робиться спроба аналізу кумулятивного і комунікативного аспектів цієї проблеми. Ставимо завдання розглянути, які групи фразеологізмів найбільше відображають у своїй семантиці національно-специфічні явища, і показати, що “подібні знання є необхідною умовою для забезпечення адекватної комунікації” [5, 74].

Культурно-історичний компонент може бути присутній не тільки у власне фразеологізмах, але й у прислів'ях, приказках та інших видах мовних афоризмів: девізах, лозунгах, крилатих висловах. Слід також відмітити, що ступінь лінгвокраїнознавчої цінності фразеологізмів також неоднаковий, і національно-культурна семантика характерна не для кожної ФО. Реалії-фразеологізми є не тільки мовним фондом, але й культурно-